

serendum est universam Judaeorum historiam perpetuam connexam serie sibi optimè constare, eique scribendae operam navasse viros cœvos, et fide spectatos; mansisse verò incorruptam, saltem in commentariis ac publicis annalibus, ad eam usque ætatem, quâ libri, ad nos usque derivati, à sacris auctoribus exarati sunt. Cum igitur libri Regum et Paralipomenon post captivitatem primò litteris mandati fuerint, quemadmodum nos in Prolegomenis ad singulos eos libros demonstravimus; ineluctabili planè argumento constat, annales incorruptos et autographos ejus gentis usque post captivitatem inviolatos mansisse. Hos autem annales consulebat, eosdemque modò laudabat, modò exscribebat, modò consulendos lectoribus indicabat auctor, cum eas lucubrations daret.

Post demonstratam integram assertamque librorum sacrorum apud Judæos, à Moysè usque ad captivitatem Babylonicam, possessionem, levì certè negotio eandem à captivitate usque ad Jesum Christum deducimus. Superius jam animadvertimus, ne verbo quidem in sacra Scripturâ innui, reges impios, sive qui apud Judæos, sive qui apud hostes ejusdem gentis regnârunt, bellum non minus genti quàm sacris libris indixisse. Jeremias, uti supra innuimus, Judæis, mox Babylonem in captivitatem traducendis, volumen legis tradidit. Exemplum sanè aliquod ejusdem legis sibi suisque retinuisse censendus est. Sacerdotes et Levitæ nunquàm iis libris caruere, quippe qui singulis sese consulentibus paratos se exhibere tenerentur (1). Servata etiã ab illis fuere cantica, et musica instrumenta, in usum templi olim destinata; Babylone enim versantes Judæi rogabantur, Psal. 136, 5: *Hymnum cantate nobis de canticis Sion. Quomodo cantabimus canticum Domini in terrâ alienâ?* Ultrò fatetur Daniel 9, 11, 15, omnia, quæ in impios pronuntiantur à lege Moysis mala, in caput Judæorum cecidisse. Baruch captivos Babyloniæ alloquens, Moysis legem et libros, historiamque universam populi Dei breviter colligit, Baruch. 4, 19, 20, et 2, 1, 11, 28, 29. Daniel oracula Jeremiæ legens, penitiores illorum sensus scrutabatur, Daniel, 9, 2. Cyro indicatum fuisse Isaïæ vaticinium, quo idem ipso nomine designabatur, Josephus, Antiq. l. 1, c. 1, est auctor. Cum judicialis potestas, apud Judæos Babylone versantes maneret, Daniel,

(1) Malach. 2, 7: *Labiæ sacerdotis custodient scientiam, et legem requirent ex ore ejus.*

15, 5, desitutos illos legibus Moisaicis, ad quorum normam omnis eorum politia dirigebatur, quis credat? Quis sibi persuadeat fieri potuisse, ut Mardocheus, Esther, Tobias, Ezechiel iis libris et gentis suæ historia careret? Profectò apud Danielem legimus, Susannam legum Moisarum præcepta edoctam fuisse, latamque in ejus accusatores ex præscripto ejusdem legis sententiam, quippe qui ex Moysis sanctione poenâ talionis damnati sunt. Deut. 19, 18.

Unde verò componentì libros Regum et Paralipomenon suppetebant ea, quæ in ordinem redigeret, vetera monumenta, si nulla in captivitate supererant? In epistolâ Artaxerxis testimonium ferri de Esdrâ, viro assidue legem Dei sui versante, superius animadvertimus, 1 Esd. 7, 14, 25. Cavet insuper idem rex, ut dicto ejusdem legis morigeros se præbeant et iudices juxta legis statuta eligantur; ac tandem ipse de se Esdras testatur, cum Babylone versaretur, parasse cor suum, ut *investigaret legem Domini, et faceret, et doceret in Israel præceptum et iudicium*. Inde gloriosum viro cognomen *Scribæ velocis*, seu legem Dei sui callentis. Cum verò ille Hierosolymam repeteret, una secum exempla legis attulit; et post reditum Nehemiæ, *diserunt Esdras scribæ, ut afferret librum legis Moysi, quam præceperat Dominus Israeli. Attulit ergo Esdras legem coram multitudine*, etc. Malachias, omnium Prophetarum ordine temporum novissimus, quippe qui post captivitatem scribebat, populum hortatur: *Mementote legis Moysi, servi mei, quam mandavi ei in Horeb. Malach. 4, 4.*

Nehemias, ut superius animadvertimus, bibliothecam Hierosolymæ instruxit, in quâ nihil desiderabatur omnium, quæ ad reges, Prophetas, et David pertinebant, 2 Mach. 2, 43. Circa annum mundi 5872, Joseph filius Ozielis ex Hebræo in Græcum transtulit avi sui Jesu filii Sirach librum, *Ecclesiastici* nomine inscriptum, in quo legis, Prophetarum, et historiæ Judaicæ summa colligitur. In eo libro, constitutis optimis quàm pluribus morum regulis, historicum elogium complurium præstantissimorum veteris Testamenti heroum instituitur. Character ibi et epitome exhibetur gestorum Henochi, Noemi, Abrahami, Moysis, Aaronis, Phineis, Josuæ, Calebi, Samuelis, Nathani, Davidis, Salomonis, Eliæ, Elisei, Ezechiae, Isaïæ, Josiæ, Jeremiæ, Ezechielis, duodecim minorum Prophetarum,

Zorobabelis, Jesu filii Josedecei, Nehemiæ, Henochi, Sethi, Semi, Simonis filii Oniæ summi sacerdotis, ac tandem Jesu filii Sirach auctoris ejusdem libri, et avi illius, qui operis versionem aggressus est. Judas Machabæus bibliothecam instruxit, in quâ libros omnes collegit, qui post belli cladem supererant, 2 Mach. 2, 14.

Antiocho demùm Epiphane Judæos vexante id factum est, quod alias nunquàm acciderat, ut bello sacris Scripturis indicto, exempla omnia igne absumenda, dilaceranda, 1 Math. c. 1 et 2, sive imaginibus deorum appictis violanda, sedulo inquirerentur. Cum autem Machabæi in Maspha coetum indixissent, ibi coram Domino libros sacros à militum furore subduetos aperuerunt; datisque ad Lacedæmones litteris, nihil se tot malis afflictos solati nisi in lectione sacrorum librorum capere posse significârunt, 1 Mach. 12, 9. Habebant igitur Machabæi divinarum Scripturarum collectionem.

Versio Græca Septuaginta adornata anno mundi 3727, sive illa omnes æquè sacros Judæorum libros contineret, uti veterum plerique censuere, Justin. Cohort. ad gent.; Iren. l. 5; Tertul. Apolog., cap. 18; Clem. Alex. Strom. lib. 1; Cyrill. Catech. 4, etc. sive tantum quinque libros Moysis, quæ aliis sedit opinio; Joseph. Procem. Antiq. et lib. 12, cap. 2, cont. Apion.; Hieron. Quæst. Hebr. in Gen. Talmudici (nihil ego in eâ re affirmo) illustri satis documento libros Hebræorum jam ante Jesu Christi ætatem Græcis innotuisse demonstrat. Constat autem inter omnes, eâ jam ætate certum fuisse illorum librorum numerum, et quem appellant Ca-

nonem Scripturarum, exactum absolutumque fuisse.

Ille perpetuâ traditionum et auctoritatum serie docetur, à Moysè ad usque Jesu Christi ætatem semper apud Judæos librorum sacrorum depositum mansisse, ut qui illorum auctorem Esdras invehunt, pugnantia illi planè et falsa constituent. Nunquàm enim apud Hebræos Scriptura desit, neque ut fœdibus corrumperetur, sive prorsus supprimeretur, fieri unquàm potuit. Si scripti à Moysè libri ad captivitatem usque manserunt, quid alios proculdubitat? Si integrum opus manebat, cur in epitomen, quod criticis nonnullis visum est, redigendum erat? Profectò qui operis alicujus epitomen adornat, ille repetitiones omnes, quæ tamen apud Moysen frequentes sunt, evitat; semper enim ad ulteriora stylum urget, nullumque parergon miscet. Planè si Mosaicum opus breviate auctor voluisset, poterant Mosaica omnes repugnationes impunè omitti. Si quis verò operi manum admoveat, sive correcturus, sive sententiam inversurus, sive denique quidquam subducturus adjecturusque, ausus fuisset, ille certè populi universi furorem in caput suum provocasset. Dehisset ille omnia apud se exempla servare, vel tantâ pollere auctoritate, quantâ opus fuisset, ut castigationes suas approbaret, recipiendasque curaret omnibus per universum latè orbem dispersis Judæis, exempla servantibus, per Ægyptum scilicet, Babyloniam, Persidem, Mediam, Syriam, Cappadociam, insulas, Palestinam, cum Esdræ ætate Judæorum gens omnia ea loca frequentaret.

(CALMET.)

AN ESDRAS VETERIBUS CHARACTERIBUS HEBRAICIS

CHALDÆOS SUBSTITUERIT,

Dissertatio.

Quæstio de origine et vetustate characterum, quibus Judæi nostræ ætatis utuntur, viros doctissimos in partes jam inde à pluribus annis, nondum etiã finitâ lite, distraxit. Nec magis inter doctores Hebræos eâ de re convenit, quàm inter eruditissimos Christia-

nos utriusque communions scriptores; adhuc enim inter Protestantes, uti et inter Catholicos, sub iudice lis est; et arduum problema, diù multumque exagitatam, in medio relinquitur. Quæ cum ita sicut, audaci prorsus consilio sententiam in eâ re nostram, tan-

quàm litem dirimptari, ferendam suscipimus, quasi post doctissimas tot amplissimorum virorum lucubraciones, qui argumentum planè excussère, addendum aliquid de nostro habeamus. Id ergo potissimum nobis inpraesentiarum statuendum est, ut alterum criticis argumentum, huic veluti succedens, in examen rovocemus. Agitandum est igitur nobis, utrùm Esdras eam characterum Hebraicorum, quam contigisse aiunt, mutationem primus invexerit. Questionem sanè inutilem iis scriptoribus, qui eandem scribendi rationem semper apud Judæos obtinuisse contendunt, gravissimam verò contrariæ opinionis assertoribus, qui recentes Judæorum characteres primùm inventos credunt post aboliōs veteres Phœnicios, qui apud Judæos ante captivitatem obtinebant, et modò etiã apud Samaritanos Palestinæ vulgari usu feruntur. In hoc autem questionis statu id à nobis præstandum esse, ut in ipso questionis limine utriusque sententiæ momenta afferamus, facili lectores intelligent.

Si præjudiciis res ageretur, potior sanè habenda esset illorum causa, qui nunquàm apud Judæos mutatam scribendi rationem defendunt. Superba enim gens, ac præter modum superscitiosa nihil nisi sua facit: neque tot sæculorum cursus, quo inter cæteras gentes dispersa vagatur, neque persecutionum, bellorum, publicarumque ac privatarum calamitatum vires evincere potuère, ut aliis, præter quàm suis, moribus uteretur. Manet apud illos acceptum à patribus sacrorum librorum depositum, eã planè formã quã ab illis traditum est; et cum alias librorum formas usus induxerit, cum ars typographica tædium exscribendi libros eliminaverit, comparata etiã tam promptã multiplicandi exempla facilitate; cum insuper punctorum beneficium, quo clarissimi etiã Judæorum doctores usi sunt, et lectionis difficultatem minuerit, et sententiarum vagam cæteroque significationem magis definiert; nihil tamen scilicet sacrorum librorum membranæ, manu descriptæ, et uno quidem latere tantum ac sine punctis vocalibus, in synagogis Judæorum, longo volumine circumvoluta servantur; impurum rati exemplum sive alienorum manibus descriptum, sive typis excusum, ineptumque, quod in synagoga servetur. Gens igitur adeo præjudiciis suis inhærens, potuissetne id committere, ut vetustis, quibus utebatur, characteribus neglectis, alienos et patribus suis incognitos admitteret?

Fac autem, id superstitio gentis permiserit: an levis negotii res erat, eo præsertim tempore, quo contigisse vulgò arbitrantur, nempe solutã captivitate, cum scilicet universo Oriente Judæi dispersi vagabantur? Judæos quidem in Chaldæa versantes regionis litteras didicisse, id nullo negotio fieri potuisse damus: sed et paria Judæos, in Ægypto, Phœniciã, Syriã, insulis, aliisque remotissimis regionibus, quò per Nabuchodonosorem translati sunt, versantes, uno veluti consensu præstitisse quis credat? Neque enim reputandum est, Judæos et Israelitas decem tribuum simul omnes è captivitate rediisse, unãque in patriam convenisse, longissimi enim temporis opus illud fuit, nec unquam omnes redièrè. Quàm multi enim Hebræorum, avità regione semel deserta, provincias Asiæ, factò nunquàm in patriam rediit, frequentarunt? Hos verò inductam ab Esdrã characterum mutationem ne nôsse quidem, nedùm probasse, credimus. Quin potius facili fieri potuisset, ut Esdras id molientem, sceleris et inexplabilis librorum sacrorum violationis accusaret.

Profectò si diutissimã in captivitate sine allenã facie linguæ suæ puritatem ita Hebræi servare potuerunt, ut Ezechiel, Esther, Daniel, et Esdras ipse, Aggaus, Zacharias, Malachias, in ipsa captivitate vel paulò post scribentes, non alio quàm Hebræo sermone, qualis ante captivitatem obtinebat, uterentur; eos deinde temerè, sive levissimis de causis pristinos characteres penitus abjicere, vix in animum inducimus. Utrum magis arduum, sermonis puritatem inviolatam, an scribendi rationem pristinam servare? Cui insuper bono characteres mutandi erant? Si sermonis Chaldaici usum necessitas consuetudinis postulabat, poterant Judæi simul utriusque linguæ usum conciliare, alterius quidem in sermone familiari, alterius in religione. Ita planè nostrã ætate constanti consuetudine servant, ut per varias dispersi gentes Judæi vernaculo sermone in commercio, Hebræo in religione utantur.

His argumentis, ex rei æquitate ductis, accedit testimonium vetustissimorum apud Judæos auctorum, qui veteres semper mansisse apud gentem suam characteres aiunt; eosdemque, qui modò obtinent, prisca etiã ætate adhibitos esse contendunt. Quam Moyses sive Deus ipse probavit scribendi rationem, hanc, inquiunt, non sine scelere inexplabili

Esdras, vir sanctissimus, levissimã ratione inductus mutasset. Laudant in eam rem *Judam Sanctum*, qui *Mianam* collegit, opus ipso Origene, primo è Christianis contrariæ sententiæ assertore, vetustius. Gemina tradunt ambo RR. Eliezeres, in Talmude laudatissimi; quos deinde sequitur turba Rabbiorum in Gemmarã, et Buxtorfius, quem ducent plures viri doctissimi sibi in eã re statuerunt. Porrò cum de facto agitur, ratio ipsa suadet, ut Judæis de suis rebus testantibus major quàm cæteris fides habeatur. Hæc majoris momenti argumenta pro hæc sententiã producuntur.

Huic planè adversa sententiã nec auctoritatum, nec argumentorum minori pondere statuitur. Litteræ, quibus jamdiu utebantur Judæi, neque ipsis tantum peculiare erant, neque propria. Quam enim Moyses in Ægypto didicerat scribendi rationem, hæc Phœnicibus et Palestinis ante Josue adventum familiaris habebatur. Quæ verò nostrã ætate obtinent apud Judæos litteræ, à veteribus Phœnicibus litteris seu veteribus Ægyptiis planè discrepant: eandem enim ab ipsa origine fuisse Ægyptiorum, et Phœnicum scribendi rationem, in Prolegomenon Geneseos demonstravimus. Idem igitur minimè sunt veterum ac recentiorum Hebræorum characteres. Cum verò Samaritanorum litteræ veteribus Phœnicibus affines sint, illud statuamus oportet, veterum Hebræorum characteres à Samaritanis nostræ ætatis non abussisse. Hanc autem litterarum mutationem cum alio tempore opportunis fieri non potuisse intelligamus, quàm cum solutã captivitate Judæi unã cum Esdrã patriam repeterent; ideò jure meritoque censemus, eã potissimum ætate veterum characterum mutationem contigisse.

Esto autem, Ægyptiorum litteras Moyses ætate à Phœnicibus planè discrepasse: non idcirco tamen evinces, veterem scribendi apud Hebræos rationem Phœniciã, vel Chananzæ fuisse dissimilem. Si enim Moyses omni sapientiã Ægyptiorum excultissimus, et in Ægypto nutritus, aliis præter quàm vernaculis Ægyptiorum litteris lucubraciones suas exaravit, non aliis sanè potuit, quàm Phœnicibus uti, quas à patribus suis in Ægyptum migrantibus accepit. Quemadmodum enim illi vernaculum Chananzæorum vel Phœnicum sermonem retinuerunt, ita et litteras easdem nullo negotio servare potuissent. Vides hic nihilli referre, eandemque rem nihilominus

colligi, eademne fuerint Phœnicum et Ægyptiorum litteræ, an alie?

Samaritanas litteras, quales hodiè in Perateuco Samaritanorum spectantur, ipsissimas esse veteres Phœnicum, id nemo sanæ mentis negaverit: id enim satis superque evincit earum collatio. Porrò eas litteras, quemadmodum et legem ipsam Moysis, non aliunde planè, quàm ex sacerdote Israelitã Samaritani acceperunt, sacerdote, inquam, ab Asarhaddone rege Assyriæ ad eos instituendos misso (vide 4. Reg. 27, et Commentarium in hunc locum), quo tempore res Judæorum et Phœnicum florentissimæ habebantur; neque alia scribendi ratio, quàm quæ ab ipsa origine, obtinebat. Iterum ergo constitutum habeamus Samaritanos characteres ipsissimos esse Hebræorum ante captivitatem. Alium non nôrat sacerdos vel Levita ad eos populos missus; neque aliter descriptam legem Moysis, quàm litteris universæ Palestinæ familiaribus, habere poterat. Samaritani interduos florentissimas gentes, Hebræos scilicet ac Phœnicios, pauci ipsi rarique constituti, eorum linguam atque scribendi rationem adoptare, vellent nolent, cogebantur. Semel acceptum morem dimississe illos, conjecturã nullã satis firmã sive argumento discimus. Manent ergo apud illos adhuc veteres litteræ, eadem cum vetustis Hebræicis sive Phœnicis.

Si Hebræorum nostræ ætatis characteres alii habeantur à Chaldaicis, illud evincitur, scribendi apud Chaldæos rationem, quamvis propius nostra tempora obtinuerit, manentque non rare co sermone lucubraciones, ita penitus redidisse, ut ne fama quidem supersit. Eò etiã deveniendum est, ut auctores in mediã Chaldæa scribentes, quo tempore litteræ Chaldæorum florebat, aliud sanè à Chaldaico scribendi genus adoptarint. Hæc quis ferat? Igitur litteræ apud Judæos nostrã ætate familiaris ipsissimæ sunt, quibus Chaldæi utebantur, cum easdem præ se ferant scripta primitivis Chaldaicæ volumina, non ea modò que in Chaldæa, sed etiã in Judæa et alibi exarata sunt.

Si quis hoc argumentum retorqueat, regrens, Chaldæas quidem et Hebræicas litteras planè easdem esse; ejus tamen rei in causã fuisse, quòd Chaldæus sermo Hebræicis characteribus semper expressus sit, quem olim morem Abraham, Chaldæus origine, in posteros, et illi deinceps in successores perpetuã constantique traditione derivarint: his ergo

respondeo: 4° vix in animum induci posse, Isaacum, Jacobum, ceterosque patriarchas, diutius in Chanaanæ versatos, cujus regionis vernaculum sermonem ipsi adoptarunt, quorum posterius post Josue cum Phœnicis et Chanaanæ commercii consuetudinem habuere, alienam et ignotam eidem regioni scribendi rationem evasisset. Si avito patrum suorum sermone neglecto, vernaculo regionis assueverunt, cur etiam à Chaldaico scribendi more, ut ad Phœnicium transirent, non recesserunt? 2° Quam legem Samaritani ab Judæis habuere, hanc Phœnicis characteribus descriptam, quemadmodum nostrâ adhuc ætate servatur, acceperunt. Illud igitur litterarum genus apud Israelitas erat. 3° Judæi in hanc sententiam ultrò conveniunt, quorum confessio eò sincerior habenda est, quòd ad occultandam veritatem non modò nullâ utilitate ducuntur, verum etiam è re ipsorum fore videatur, si tenebras offundere possent historiæ, quam hodie probo sibi esse ducunt. Profectò hodie nemo illorum illud aggrederetur, quod olim ab Esdrâ præstitum esse multis probatur, ut nimirum veterem scribendæ legis rationem mutaret; quod facinus esse capite luendum arbitrantur.

Judæi certè vetustissimi ultrò fatentur, post solutam captivitatem è veteri scribendi ratione gentem suam recessisse. Hanc sententiam R. Josue in Misna adversus Juda sanctum et utrumque Eleizerum defendit, asserens, Hebræicas recentiores litteras Assyrias apud Judæos appellari, quippe quæ ab Assyriâ originem duxerunt. Suffragantur huic R. Musarra in Gemarra, alter Judæorum doctor, et R. Moses Nachman, qui ante 500 annos florebat. Gemina pariter habent eruditissimi omnium Ecclesiæ Patrum, Origenes, Eusebius, et S. Hieronymus, quibus recentiorum criticorum doctissimi accedunt. Refert Origenes in fragmento recens edito à P. Montfaucon, in exemplaribus Hebræicis, sui temporis spectari nomen *Jehovah* veteribus Hebræicis characteribus, aliis sanè à vulgaribus ejus ætatis, descriptum; ferunt enim ait, Esdrâ veterem scribendi more abrogato, novum post captivitatem substituisse. Idem nec obscurè scribit Eusebius, in Chronic. ad annum 4,740, adiens, tanquam omnibus exploratissimum, Esdrâ, ut omne Judæos inter et Samaritanos commercium prohiberet, abrogatâ veteri scribendi ratione, novam inter Hebræos induxisse. Paria, nec semel nec obiter, et tanquam rem

exploratissimam repeti S. Hieronymus præf. in lib. Reg.: *Samaritani etiam Pentateuchum Moysi totidem litteris scriptitant, figuris tantum et apicibus discrepantes.* Addit: *Certum est, Esdrâ scribam alias litteras reperisse, quibus nunc utimur, cum ad illud usque tempus idem Samaritanorum et Hebræorum characteres fuerint.* Eodem etiam S. Hieronymo ibidem teste, ejus adhuc ætate in Græcis exemplaribus nomen *Jehovah* Samaritanis litteris scribebatur; quod et asserunt Eusebius et Origenes. Et in illud Ezechielis 91: *Signa Tau in frontibus eorum, tanquam certum constituit: Antiquis Hebræorum litteris, quibus usque hodie utuntur Samaritani, extrema Tau littera crucis habet similitudinem.* Origenes in eundem locum ex testimonio Judæi ad Christum conversi asserit, veterem Tau formam crucis exhibuisse, quod planè consonat cum veteribus elementaribus litteris Samaritanis, typis expressis, in quibus Tau rudem quamdam crucem præ se fert. Vide Palæograph. Græc. lib. 2, cap. 4, pag. 122.

Ita sententiæ hujus veritas non auctoritate modò veterum Patrum notæ eruditionis fulcitur, sed etiam Rabbinarum testimonio, veterumque librorum Hebræicorum fide, in quibus Origenis ævo nomen *Jehovah* vetustis gentis characteribus præferbatur. Neque enim Origenes aliorum testimonio, cum hæc asseruit, nitetur; sed ipse, vir aliquo eo scientiæ genere excellentissimus, oculis à se explorata memoriæ probebat. Ita pariter S. Hieronymus minimè cunctabundus, sed certâ assertionem mentem suam prodidit. Res erat igitur eorum Patrum ætate exploratissima, ipsis Judæis non diffidentibus. Age modò, sententiæ opposita momenta expendamus.

Fateamur quidem oportet, Judæos pristinis moribus, ac litteræ legis eâ religione semper inhesisse, ut si quis hodiè aliquid è characteribus librorum sacrorum mutare aggredietur, supremum ille discrimen in se provocet. At si ponas 1° hanc veterum Phœnicium characterum in Chaldaicos mutationem nihil in rebus, sed tantum in apicibus et litteris aliquid innovare; litterarum etiam Chaldaicarum vim, numerum, valorem cum Hebræicis prorsus convenire, ut aliæ in alias mutari integrâ sententiarum fide facillè possint; multò facilius videbitur hujus reformationis negotium, quam si de transformandis Hebræicis in Græcos characteres, quod ab Origene in Hexaplis factum est, ageretur, sive substituendis Latinis

pro Hebræicis, quod aliquando pro his qui Hebræicè nesciunt, solemus. 2° Judæorum cum Samaritanis simulata vetus erat, et omnium seculorum experimento probata; neque enim unquam inter utrosque populos convenire potuit. Quare nonnisi probabiliter credimus, Judæos, cum non possent à veterum characterum possessione Samaritanos deturbare, alienos adoptasse, nè quid commune inter utramque gentem intercederet. Facillè politica quædam, vel etiam, si mavis, religionis ratio, quemadmodum Eusebius in loco superius relato innuit, eam mutationem nonnihil juvit. Fortassè enim gentis optimates eâ cautione commercium omne cum Samaritanis Judæis abruptè, ne tandem aliquando Samaritanorum consuetudine, communis legis causâ introductâ, demùm Judæi corrumpentur. 3° Subita quidem characterum mutatio, veteribus, quibus hactenus scripta lex fuerat, abolitis, novos incognitos et inusitados substituens privatâ auctoritate, nunquam in populo superstitiosissimo et veterum consuetudinum studiosissimo induci potuit; sed sensim veluti per gradus inducta mutatio, auctoritate legitimâ et viri clarissimi opinione fulta, potuit quietis omnibus introductâ; quemadmodum fermè simili exemplo, si apud nos è manibus populi novum Testamentum litteris Gothicis scriptum, et obsolete Gallico sermone ætatis Caroli V traditum, subduceret, ut luculentâ nitidis characteribus et puritate sermonis editio substitueretur.

Ferebatur autem animo universus populus Judaicus in litteras Chaldaicas, quibus longo usu, cum in captivitate Babylonicâ teneretur, in civili ac familiari commercio assueverat. Quid igitur obstare poterat, quin etiam in usus sacros et in libros Scripturæ adoptaret, cum præsertim Esdras et viri quique in universum populo amplissimi novam librorum sacrorum collectionem, novumque Canonem adornarent; hunc verò Canonem illi instituerent, ut accuratius darent correctiusque sacrarum Scripturarum corpus, Chaldaicis descriptum litteris, notissimis illis, et magis veteri Phœnicium characterem familiaribus, apud eos potissimum, qui Transsephrætæa tenerent?

Neque arduum videbatur, ut recepta illa Hierosolymis mutatio sensim ad Judæos per varias provincias dispersos transfunderetur. Plerumque enim loca, quæ Judæis frequenta bantur, regum Chaldaicæ ac deinde regum

Persidis, quibus tandem Chaldaicæ parit, imperio subiciebantur. Quare Chaldaico vel Syriaco sive Aramæo (onus erat idemque) sermone, utpote regis et aulicorum Chaldaicæ et Persidis familiari, utebantur. Hujus erat in commercio per universum imperium usus; eodemque scripta sunt edicta regum Chaldaicorum et Persidis in Daniele, Dan. 2, 4, etc., et 5, 24, 91, 94, et 5, 6, 7, et 1 Esdr. 7, 12, 28, et epistolæ ad eosdem reges, apud Esdrâ pariter 1, 1, c. 4, 7, 8, relatæ. Ita sese res habuere usque ad Alexandrum Magnum, ceterosque post ipsum reges Græcos, obtinente ubique in Mesopotamiâ, Palestinâ, Phœnicâ, Syriâ, cæterisque Asiæ regionibus plerisque sub Persarum imperio, in ipsâ etiam fortassè Ægypto, Chaldaicæ vel Syriaci sermonis consuetudine, his saltem in locis, in quibus regii præfecti sedem locaverant. Quibus ita se habentibus, facillè Judæi, per universas latè regiones dispersi, inductam publicâ auctoritate à viris in gente sud principibus reformationem non statim quidem induci potuit, sed sensim, et per gradus, quemadmodum hisce rerum mutationibus fieri solet, adoptarunt. Neque ullus sanè Judæus sive Israelita non opportunè sibi hanc reformationem reputavit, quippe cum magis familiaribus descriptæ litteris sacræ Scripturæ tum primùm exhiberentur. Cum verò tunc primùm certus librorum sacrorum numerus definiti copisset, ac novâ sacrorum exemplorum recensio suscepta esset; omnes sanè oblatam sibi occasione arripere, ut ad normam restituti publicâ auctoritate à viris doctissimis exempli sua quisque corrigenter recederentque. Simili exemplo nostrâ etiam ætate accidit, ut Christiani avidius librorum sacrorum in vernaculam linguam versiones conquisierint. Minor est autem innovatio, sacros libros, ignoto characterem antea descriptos, notioribus litteris tradere, quàm ex veteri originali lingua, populo ignotâ, quæ pluribus ante seculis obtinuit, novam vernaculâ linguâ versionem tradere.

Quamvis autem Prophætæ Ezechiel, Daniel, et post ipsos Esdras, Nehemias, Aggeus, Zacharias et Malachias purum putumque Hebræicum sermonem in lucubrationibus suis adhibuerint, ubique tamen apud omnes æquè Judæos captivos Hebræicæ linguæ puritatem retinuisse, nullo argumento probatur. Quemadmodum etsi in Occidente ad nostram usque ætatem libri Latini litteris frequentibus

mandati fuere, ejusdemque sermonis usum Ecclesia Latina nunc etiam in solemniori officio retinuit; non inde tamen colligas, ejusdem linguae usum familiariter apud omnes aequè obtinuisse. Quod verò nobis aperto satis argumento demonstrat, populum Chaldaeo aequè ac puro patoque Hebraeo assuevisse, illud est, quòd in Daniele et Esdrà longa supersint fragmenta Chaldaicè scripta, nullà subjectà interpretatione. Tandem vix potest in dubium revocari, Daniele, e. g., et Nehemiam, qui suprema quæque munia apud regem gerebant, Chaldaeo sermonem non ignorasse, quantum lubricationes suas Hebraicis litteris tradidit. Utrumque ergo callebant: item igitur ceteri Israelitæ pro cujusque conditione, quibus commercium cum iis gentibus, inter quas vitam agebant, detinendum erat. Quare cum absolutè asseritur, Hebræos in captivitate detentis Hebraicæ linguae puritatem servasse, ex quo opportunè satis consecutione colligitur, nunquam illos litterarum suarum apices reformasse, illud tanquam certum statuitur, quod maximè dubium, ne dicam falsum, reputandum est, ex quo nihilò melior conclusio deducitur.

Statutà igitur veterum characterum apud Hebræos in novis, Chaldaicis scilicet, mutatione, superest, ut quoniam auctore hæc mutatio contigerit, perquiramus. Hic verò potissimum dissertationis hujus propositum collimabat. S. Hieronymum, Origenem, et Eusebium ejus rei honorem Esdræ vindicasse, supra animadvertimus. Suffragantur inter recentiores critico plerique, qui substitutas Chaldaicas litteras Phœnicis vel Samaritanis contendunt: quare adversus sententiam communi suffragio probatam constantemque pugnare vix ac ne vix quidem posse videmur. At enim qui fieri potuit, ut Esdras, vir privatæ auctoritatis, excogitatum à se mutationem, suaque auctoritate solummodò inductam Hebræis omnibus per universum latè orbem dispersis approbaverit? Animadvertite, Esdram non privatæ auctoritatis virum fuisse, neque minimi apud suos nominis; omnes virum verebantur, veluti morum probitate, rerum gestarum gloriâ, et litterarum studiis insignem: cujus nomen apud ipsos profanos clarissimum habebatur: qui summâ munitis auctoritate, ab ipso rege Persidis in Judæam missus, ut gentem suam legibus moderaretur, ac in refractarios pœnis animadverteret, 1 Esd. 7, 11, 12. Esdras denique tanquam summus Ju-

dæorum doctor, et divino Spiritu afflatus vir apud omnes meritò habebatur. Tantis igitur cum esset, post exactam summâ cum populi approbatione vitam, accedente insuper Nehemiac, cæterorumque virorum principum auctoritate, mirans, illum novam hæc characterum reformationem in libris sacris persuadere Judæis universis potuisse?

Hieronymus nunquam illud auctoritatis culmen in Ecclesiâ Latinâ, quod Esdras in synagogâ, attigit. Hieronymus versionem veteris Testamenti ex Hebræo adornavit, quâ in re adversarios quamplurimos nactus est, nec ipse quidem aliam in Ecclesiâ implebat dignitatem, quam sacerdotis. His tamen nequidquam obstantibus, eadem versio in publicis Ecclesie lectionibus recepta est, sensuque apud fideles consecrata, cò auctoritatis devenit, ut nullo jubente concilio, nullaque supremâ auctoritate cogente, supra cæteras sola intra brevissimi temporis spatium ferretur. Neque illud modò, sed ita ejus Juce vetera exemplaria explosa sunt, ut hodiè vetus integrum nullâ ratione inveniatur. Tandem cò devenit, ut postremum generale concilium unam eam versionem authenticam declararit, cæteris novis versionibus abjudicatis. S. Hieronymus, inquam, minori eruditionis famâ, minori auctoritate, et, verbo sit venia, minori mentis capacitate, quam Esdras pollebat; nunquam enim S. Doctor divino Spiritu afflatus ad scribendum se contulit; nihilò tamen secius versionem suam Ecclesie Latine universæ ita potuit commendare, ut cæteris abolitis sola regnaret. Cur igitur Esdras, divino Spiritu afflato, viro sui temporis doctissimo, et prophetiæ dono insigni, non tantumdem tribuamus, ut universæ Judaicæ Ecclesie persuadere potuerit levem hæc characterum mutationem, ut integrâ textus veritate, Phœnicis apicibus novos alios substitueret?

Aliud etiam in eam rem non prætereundum argumentum accedit, quòd Esdræ ætate Judæi, si unquam aliâs, ad eam mutationem recipiendam paratissimi censebantur, ut eam exigere, quin et poscere viderentur. Hebræorum enim quicumque in Transsepthraitis et Syriæ regionibus versabantur, Chaldaicis litteris et sermone ita assueverant, ut soli inter eos litterati homines veterem scribendi rationem nossent. Quare si textus notis populo litteris reddebatur, via instruebatur promior, ut vulgò omnibus lectio et studium legis præteret. Gravi etiam discendi genium littera-

rum genus onere levatus populus, eodem quo utebatur studio, ut Chaldaicas litteras ob familiare commercium disceret, ipso pariter ad lectionem S. Scripturæ, iisdem descriptis characteribus, juvabatur. Poscebant ergo Judæi, summisque votis hæc litterarum mutationem flagitabant.

Tandem in obscuro licet versetur tota hujus mutationis historia, de quâ alium est in S. Scripturâ silentium, neque inter Judæos ipsos de illâ satis constat: certam licet ejus rei epocham, et quam multum Esdræ laborandum fuerit, ut consilium suum universo populo persuaderet, ignoremus; facile tamen credimus, neque brevioris temporis rem fuisse, nec operæ; nullaque magis re eam mutationem fuisse promotam, quam insitâ Judæorum in Samaritanos similitate. Quòd enim penes Samaritanos esset Pentateuchus veteribus Phœnicum characteribus descriptus, id vel unicum in causâ esse poterat, cur Judæi pristinum scribendam legis morem deserentes, novum adoptarent.

Cæterum ea quam hactenus statimus renovatio, quamvis nec Esdræ veterior, nec multò recentior illo credatur, non ita tamen ejus rei certam epocham definire audeamus, ut vel minimum exorbitare ab illâ per nos minimè liceat. Neque ita Esdras ejus rei auctor constituitur, ut operam illi suam navasse principes totius gentis viros negaverim. Totum etiam hujus substitutionis opus non ita statim absolutum perfectumque est, quin vestigia plurima veteris Scripturæ in sacris li-

bris manserint. Ita Origenis ætate vetera quædam exempla suppetebant, in quibus nomen *Jehovah* vetustis scriptum characteribus exhibebatur; et sub Simone Machabæo excusos nummos prisicis Samaritanorum characteribus videmus. Quare eâ adhuc ætate negotium reformationis non adè processerat, ut nulla veteris scripturæ vestigia manerent. Cujus rei sive illud in causâ esse potuit, quòd artificibus Phœnicis, qui non nisi suas litteras nossent, Simon usus sit; sive quòd ætati suæ aliquam vetustatis auctoritatem conciliare voluerit, pristinos gentis sue characteres iterum revocans: quemadmodum apud nostrum regem in moribus positum est, ut Latinam descriptionem in nummis excudant, quamquàm vernaculus regni sermo alter est à Latino. Quæcumque demum Simoni persuaserit ratio, vix tamen credimus fieri potuisse, ut characteres populo prorsus ignotos in nummis excuderet.

Nihil igitur est, cur fateri non debeamus, usitatas Moysi et Hebræis, post captivitatem Babylonicam usquè, litteras fuisse Phœnicis, sive Samaritanis; earumque loco Chaldaicas, populo Chaldaicis et litteris et linguae assueti minimè repugnante, substitutas fuisse in sacris libris, quos Esdras, doctus juxta et pius scriba, Chaldaicè scripsit, recensuit, ordinavit, correxit, principibus gentis suæ viri factum comprobantibus. Quare prisici Phœnicum vel Samaritanorum characteres sensim apud Judæos desierit, ac exarati iis litteris libri sacri perire, ut nunquam nisi Chaldaicè vel scriberentur vel legerentur. (CALMET.)

UTRUM ESDRAS FUERIT AUCTOR CABBALÆ

Dissertatio.

Judæi legem distinguunt in scriptam et traditam sive oralem. Illam quinque Libris Moysi contineri: Hanc à Mose voce traditam, et à Mose continuâ successione ad Esdram, ab Esdrâ ad ipsos transmissam. Legem oralem duas in partes dividunt, quarum una pleniorum explicationem præceptorum, et ceremoniarum legis complectitur, à legisperitis et sapientibus diversis temporibus factam, quæ

habetur in *Mischna* et *Genera* Talmudis partibus integralibus. Ad hæc legis oralis partem revocatur etiam traditiones grammaticæ de punctis vocalibus, accentibus, syllabis, et istiusmodi minutis, in quibus Masora versatur. Altera pars, quæ theologica magis est, in altiorum arcanorumque legis mysteriorum cognitionem et explicationem incumbit. Cui *Cabbalæ* nomen indiderunt, quæ vox Hebræis

receptionem significat. Hanc mirum in modum venditant Judæi, quorum illud est in Talmude Axioma: *Verba Cabbalæ equiparantur egi*. Scripturam, ejusque sensum litteralem comparant candelæ, quæ minimo quadrante emittit; Cabbalam margaritæ pretiosæ, quæ accensâ candelâ invenitur. Misnicos doctores pharmacopolis similes esse aiunt, qui pharmaca parant ex medici præscripto, quorum ipsi vires ignorant: Cabbalistas medicis, qui plantarum et mineralium, ac medicamentorum ex iis confectorum vires perspectas et exploratas habent.

Cabbala definitur à Reuklino lib. 4 de Arte cabbalisticâ: Divinæ revelationis ad salutiferam Dei et formarum separatarum contemplationem traditæ symbolica receptio. Nihil aliud esse quàm expositionem sacrorum librorum juxta sensum anagogicum censet Joannes Picus Mirandulanus comes. Judæi quippe, ut Christiani, modum quadruplicem habent Scripturas exponendi. 1° Litteralem, qui *Pesat* apud eos dicitur. Hanc explicandi modum amplexi sunt Aben-Ezra et D. Kimchi. 2° Allegoricam, qui ab iis appellatur *Midras*: Unde apud eos *Midras Ruth*; *Midras Thillim*; *Midras Coheleth*, expositiones scilicet mysticæ libri Ruth, Psalmorum, Ecclesiastis. Hoc genus commentationis amplexi sunt doctores Talmudici, et antiqui auctores *Mechilta*, *Midraschim* et *Rabboth*. 3° Tropologicum, quem vocant *Sechel*, quo in genere excellit Maimonides. 4° Anagogicum, qui dicitur Cabbala: Quem auctor libri *Zohar*; libri *Jetaira*, ejusque commentatores quinque, nempe R. Saadias, R. Abraham Dior, R. Moses Bar Nachman, R. Moses Botrel, R. Eliezer de Geramissa, et alii sectantur. Nos mysticum sensum generali locutione dicimus, in quo eruendo Cabbala versatur, prout opponitur litterali, ad eoque sensum allegoricum, et tropologicum, non minus quàm anagogicum, modò pervii non sint, sed altiores et arcani, ad Cabbalam pertinere.

Triplex vulgò Cabbalæ genus Christiani scriptores distinguunt. Primum est antiquorum Judæorum ante Christum, mysticam et arcanam Scripturæ sacræ expositionem continens, non scriptam, sed ore traditam; non omnibus, sed sapientioribus. Huic primus Latinorum operam dedit Joannes Picus comes Mirandulanus, publicèq; propositas de illâ conclusiones, et Romæ improbatas, editâ apologiâ defendit. (In cabbalisticis libris se

vidisse ait religionem non tam Mosatacam, quàm Christianam. Ibi Trinitatis mysterium, Verbi Dei incarnationem, Messie divinitatem, peccatum originale, angelorum ordines, futuræ vitæ penas, eadem quæ apud SS. Paulum, Dionysium, Hieronymum, Augustinum, quotidiè legimus, se legisse testatur. Nullâ fermè de re nobis esse cum Judæis controversiam, de quâ è libris cabbalistarum ita redargui revincique non possint, ut ne angulus quidem reliquus sit, in quem esse condant.) Cabbalam veram et piam vocat, et ab Ecclesiâ nusquam damnatam asserit. Plurimum tamen differt modus tradendi sensus mysticos in Cabbalâ, ab eo quem servant Ecclesiæ Patres et interpretes catholici. Cabbalisticæ enim verbis obscuris mysteria sua tradunt, ut olim Pythagorei obscuris symbolis mysteria sua efferebant, ut sapientiam ostentent, et clarissimorum ingeniorum excitent curiositatem, vulgiquè admirationem, quod suspicit quidquid intelligentiâ assequi non potest. At Patres et interpretes catholici, verbis planis et apertis mysticos Scripturæ sacræ sensus exponunt: ad eò ut si quæ sit obscuritas, ea non ex modo exponendi, sed ex argumenti sublimitate oriatur.

Secundum Cabbalæ genus, cui recentiores Judæi se totos addixerunt in litteris, punctis, accentibus, et verbis Scripturæ sacræ ludit ex variis permutationibus, combinationibus, abbreviaturis, vel ex litterarum figurâ, aut vi arithmetica arcanos sensus et intelligentias extendens. Hujus tres species assignantur, scilicet *Gematria*, *Notaricon* et *Permutatio*.

Gematria, vox origine Græca, in arte cabbalisticâ significat arithmeticam litterarum supputationem, quâ dictionum quarundam, quarum litteris idem numerus notatur, unam per alteram explicat. Sic Zachariæ 5, 8: *Adducam servum meum Tsemach* (Orientem), R. Kimchi notat quosdam per *Tsemach* intelligere Messiam: quia inter Messie nomina, quæ à Talmudicis et tribuuntur, unum est *Menachem*, consolator; litteræ autem utriusque vocis et *Tsemach* et *Menachem* eundem numerum reddunt 138. Sic ex primâ voce Genesis probant Deum creâsse mundum in lege: quia litteris Hebraicarum dictionum, quæ significant: *In principio creavit*, et: *In lege formavit*, idem numerus exprimitur. Sic ex litterâ *mem* clausâ Isai. 9, 5, 7, annum Nativitatis Messie colligunt, ut videre est apud Galatinum libro 4,

cap. 19, et lib. 7, cap. 12. Hanc Cabbalæ speciem usui esse posse aiunt Christiani quidam interpretes explicando *Apocalypsis* loco cap. 13, ubi cum S. Joannes præmisisset, bestiam, seu Antichristum effecturum, ne quis possit emere aut vendere, nisi qui habuerit characterem, aut nomen bestie, aut numerum nominis ejus, mox subdit: *Hic sapientia est. Qui habet intellectum, computet numerum bestie. Numerus enim hominis est; et numerus ejus sexcenta sexaginta sex*. Volunt sanctum Joannem ex litteris Græcis, earumque arithmetica significatione intelligendum et conjectandum reliquisse quoddam futurum esse Antichristi nomen. Amplissimum verò patet eruditus interpretibus divinandî campus, cum ex variis litterarum Græcarum combinationibus is numerus resultare possit. SS. Irenæus et Hippolytus hoc nomen esse TERTIANUM conjiciunt: Siquidem T in numeris apud Græcos 500 indicat, eamque hæc in dictione duplex T reperitur, fiunt 600. Adde N, 50; I, 40; E, 5; A, 1, numerus resultat 666. Ticonius Antichristi nomen conjicit esse AAMMETIE. In quo T, 500; Σ, 200; Π, 80; M, 40; A, 50; I, 40; E, 5; A, 1. Ex quibus fit summa totalis 666. Arethas Antichristo nomen futurum conjicit, AATFINOZ. In quo T, 500, Σ, 200; O, 70; N, 50; A, 50; I, 40; E, 5; A, 1. Ex quibus numeris simul junctis sit summa 666. Primasius Antichristi nomen esse ait ANTEMOZ. In quo pariter T, 500; Σ, 200; O, 70; N, 50; M, 40; E, 5; A, 1. Ex quibus numeris fit eadem summa 666. Plura ejusmodi nomina conficta, in quibus idem numerus reperitur, apud Malvendam nostrum legere est libro 8, de Antichristo, cap. 8. Verum ut certum est numerum nominis Antichristi juxta computationem Græcorum litteris in ipso contentis declarari: ita incertum est quodnam sit id nomen, cum S. Joannes illud non indicaverit. Unde S. Irenæus, lib. 5: «Nos verò, inquit, de Antichristi nomine temerè ac periculosè quiddam affirmare nolumus. Nam si hæc sæculo nomen illius manifestè nuntiandum fuisset, ab illo utique expressum esset, qui Revelatio nem vidit.» Hunc sancti Irenæi locum descripsit Eusebius libro 5 Historiæ ecclesiasticæ capite 8.

Notaricon est, quo per compendium litterarum singulæ dictionis alicujus litteræ totidem verba significant, quæ easdem litteras initiales vel finales habent. Sic ex primâ Genesis dictione, *Bereschith*, colligunt hoc ora-

culum: *Barischanath raah Elohim Schi belon Ischraël torah*. «In principio vidit Deus quod acciperent Israelitæ legem.» Cujus oraculi singulæ dictiones incipiunt à litteris vocali, *Bereschith*. Sic Machabæos dictos voluit ab initialibus litteris sacræ illius sententiæ, quæ habetur Exodi 15, 11. *Mikamoka baelvom Jehora*, id est: *Quis sicut tu inter deos, Domine?* Sic auctor traditionum in libris Regum apud S. Hieronymum, ad illum locum 3 Regum 2, 8: *Habes quoque apud te Semei filium Gera, filii Jemini de Balurim, qui maledixit mihi maledictione pessimâ; nota maledictionem pessimam apud Hebræos esse Nimretseth, quod vocabulum quinque litteris constat, Nun, Mem, Res, Tzade, Thau: quæ totidem verborum contumeliosorum initiales sunt: Neoph, Adulter; Moab, Moabitæ; Roteach, homicida; Tzarvah, leprosus; Toheba, abominatio. Quæ omnia à Semei Davidi reprobrata volunt, illum nempe ut adulteri rem, genere Moabitam, utpote ex Ruth Moabitide ortum, homicidam et Uriæ interfectorem, velut leprosum, ac Deo et hominibus abominabilem, urbe, regnoque meritò ejici.*

Tertia species est *Permutatio*, quæ eodem litterarum numero retento, eas, eodem ordine manente aliter componunt; vel per certam Alphabeti combinationem cum aliis permutant. Sic, inquit, Jeremiæ 25, vers. 26, cum de rege Babylonis infausta præntiaret Jeremias, nec tutum esse Babylonem exprimere, pro Babel Sesach substituit: *Et rex Sesach bibet post eos*. Quod sanctus Hieronymus in hunc Jeremiæ locum ex Hebraicæ lingue ingenio explicat. Sic Exodi 35, ubi dicitur Israelitico populo: *Præcedet te angelus meus, ex Hebraico vocabulo Malachi per litterarum permutationem colligunt archangelum Michaellem fuisse populi Israelitici custodem; quia ex istius dictionis Malachi litteris alio modo combinatis fit Michael.*

Tertium Cabbalæ genus, quæ *practicam* vocant, ex litteris ac verbis Scripturæ detortis, et arcanis quibusdam inde elicitis, morborum curationem, expulsionem demonum, aliorum id genus miraculorum patratiorem tentat. Cabbala hæc ab arte magicâ nihil differt, eoque nomine execranda est, et ab Ecclesiâ meritò damnata. De hoc Cabbalæ genere aliquid subolecit Plinius, cum hanc inter magicæ species referat, depravato licet nomine. Artem enim illam Jochabclam vocat, et à Mose ac Judæis accessit libro 30 Historiæ, capite

primo. Virtute praesertim nominis Dei tetragrammaton miracula illa patrare cabbalisticæ artis peritos aiunt. Et hæc ratione *Jesus Christum* Dominum nostrum miracula edidisse, Rabbinum quidam impiè fabulantur. Narrant scilicet, in Hierosolymitano templo extitisse lapidem, cui olim arca imponi solita fuerat, in eoque descriptum fuisse nomen Dei tetragrammaton, cuius ea vis erat, ut quicumque illud didicisset, omnis generis miracula edere posset; veritos ergo sapientes, ne quis eâ facultate abuteretur, canes æreos portæ custodes apposuisse, hæc arte fabricatos, ut si quis memorie mandato ineffabili nomine exire vellet, magnis eorum latratibus territus, illius oblivisceretur. Horum itaque gnarum *Jesus sacrum* nomen in membrâ descripsisse, quam in vulnere cruri facto occultavit; sique egressum templo, membrâ extractâ, nomen, cuius oblitus fuerat, iterum didicisse, ejusque virtute tot miracula edidisse. De variis illis Cabbalæ generibus legi possunt noster *Sixtus Senensis* libro 2 Bibliothecæ sanctæ, *Bonfrerius Præloquiorum* In Scripturam sacram, capite 21. *Waltonus Prolegom.* 8, in *Biblia polyglotta*, et alii.

His prænotatis, expendendum est, an *Esdra* auctor fuerit Cabbalæ, aut certe ipsius doctor, quæ *Moses* à Deo edoctus sapientibus traderat, et quæ continuâ successione ad *Esdram* usque et synagogæ magnæ viros transmissa fuerat.

PROPOSITIO UNICA. — *Cabbalæ nomine si sensus mystici in litterali fundati, et ex intentione Spiritûs sancti sub litteræ cortice reconditi, traditionem et intelligentiam duntaxat significet, Moyses et Esdras Cabbalæ doctores fuisse, facile concesserim: ac si hoc nomine artem illam intelligas, quâ Judæi recentiores mysteria ex litteris et earum figurâ, permutatione, aut arithmetica supputatione eruant, hujus auctores Esdras vel Moysen asserere temerarium ac ridiculum est.*

Prima pars propositionis ex eo probatur, quod apud *Judeos*, quibus credita sunt *eloquia Dei*, ut ait *Apostolus* ad *Romanos*, 3, et quibus cuncta in figurâ continebantur, non solum sensûs litteralis, sed etiam mystici intelligentia et expositio esse debuerit secundum Dei providentiam singularem: ut quæ *Christum*, ejusque mysteria, et *Ecclesiam* spectant in lege ac *Prophetis*, nec primariò tamen vocabus, sed rebus ipsis significantur, explicari populo

possent, sive ab hominibus Numine afflatis, sive à sacerdotibus et doctoribus. Hanc autem intelligentiam sensuum legis reconditorum, et mysteriorum notitiam *Moyses*, per quem *Deus* legem dedit; ab ipso Deo accepisse, et cum *Josue* ac senioribus communicasse; hos verò illam transmisisse ad sequentium ætatum sapientes successivâ et nusquam interruptâ Traditione, credere par est; alioqui *Deus Ecclesia* suæ in necessariis defuisset. Hæc intelligentiâ præ cæteris excelluisse *prophetas* nemo sanæ mentis dubitaverit, necnon *Esdram* à Deo destinatum ut legem, cæterosque libros sacros quodammodo instauraret; populoque exponeret, utpote scriba doctissimus in lege Dei. Sanè cum interpretaretur populo universo verba legis per dies plurimos (2 *Esdre* 8), non solum sensum litteralem, sed et mysticum ipsum reserasse credere par est, et arcana mysteria *Messiam*, qui *factus legis* est, spectantia exposuisse; ut fidem *Judeorum* in *Christum* venturum excitaret, sine quâ Deo accepti esse, et justificari, atque salvari non poterant.

Confirmatur ex *Origene*, tomo 6, in *Joan-nem*: « Quod si, inquit, *Sapiens* intelligit quæ ex proprio ore protulerit, in labiis verò portabit animi candorem: Vel necessariò quædam de *Prophetis*, tanquam non sapientibus (ut qui non intellexerint proprio ore prolata) inconsideratè enuntianda erunt: vel quod celebre est, et verum admittentes (nempe *prophetas sapientes esse*) fatendum erit, quæ proprio ore protulerint, eos intellexisse, in eoque labiis gestasse animi candorem; et percipitum est *Mosen* mentis acie legis veritatem, historiarumque apud se scripturam allegorias juxta anagogem vidisse. Imò *Jesus* veram distributionem factam post destructionem novem et viginti *Regnum* intelligit, cum magis quam nos conspiciere posset, quas veritates adumbrarent res à se gestæ. Quin percipitum etiam est *Isaiam*, mysterium sedentis in throno, et duorum *Seraphim*, et alarum, et insusque altaris, et forcipis, et operimentis faciei, et pedum, quod faciebant *Seraphim*, et vidisse. Rursus *Ezechiel* *Cherubim*, et *ipso-rum* iter, et firmamentum super ipsos, et sedentem in throno vidit; quibus quid gloriosius sublimiusque? Et ne singulatim prosequens in longum protendam sermonem, volens ostendere viros perfectos in superioribus cælestibus non minus cognovisse, quam quâ à *Christo* revelationem habuerunt, quippe cum his ille idem qui *Apostolos* docuit, cultus Dei

mysteria abscondita retexerit, adhuc paucis additis judicandum legentibus relinquam, et considerandum de hisce rebus quidquid voluit. Nam, inquit, in *Romanorum*, *Paulus*, *Epistola*: *Ei autem qui potest nos firmare secundum Evangelium meum, juxta revelationem mysterii, quod temporibus sempiternis est tacitum, manifestatum autem nunc per scripturas propheticas, per apparitionem Domini nostri Jesu Christi.* Si enim *Apostolis* manifestatum est mysterium per scripturas propheticas, colim tacitum, et *Propheta* intelligebant, quæ proprio ore proferebant, quia sapientes essent, profectò quæ *Apostolis* manifestata fuerit, etiam *Propheta* intellexerunt. Ad hunc dignitatem neque *Apostolos* sapientiores *Patribus*, vel *Mose*, vel *Prophetis* dicturi sumus: *Hisque* præcipue, qui divitiis ob virtutem supernis apparitionibus, vel representationibus divinis, et revelationibus grandium mysteriorum digni fuerit habitus.

Confirmatur secundò ex *S. Hilario*, Enarratione in psalmum secundum: « Erat, inquit, jam à *Mose* antea institutum, in synagoga omni septuaginta esse doctores. Nam idem *Moses* quamvis Veteris Testamenti verba in litteris condidisset, tamen separatim quædam ex occultis legis secretiora mysteria septuaginta senioribus, qui doctores delincepti manerent, intimaverat. Cujus doctrine etiam Dominus in *Evangelio* meminit: *Super cathedram Moysi*, inquit, *sederunt Scribæ et Pharisei.* Omnia ergo quæcumque dixerint vobis servate et facite: Secundum verò facta eorum nolite facere. Doctrina ergo horum in posterum, quæ ab ipso *Scriptore* legis accepta, in hoc seniorum et numero et officio conservata est. Septuaginta *Interpres* reconditione illâ *Scripturarum* interpretandarum scientiâ instructos fuisse, addit *S. Hilarius*. *Hi* itaque seniores libros hos transferentes, et spirituales, secundum *Moysi* traditionem, occultarum cognitionum scientiam adepti, ambigüè linguâ *Hebraicâ* dicta et varia quædam ex se nuntiantia, secundum virtutes rerum, certis et propriis verborum significationibus transtulerunt, doctrinæ scientiâ multimodam illam sermonum intelligentiam temperantes. »

Propositionis pars altera ex eo probatur, quod ars cabbalistica, prout à recentioribus *Judæis* accipitur, sit merus in sacris *Scripturæ* verbis ludus, observationesque cabbalistarum pleræque omnes nugæ sint ingeniosorum

hominum, sæpè ineptæ, sæpè impie et superstitiosæ: adeoque *Mose*, *Esdra*, aliisque à Deo afflatis hominibus indignæ. Mysteria quidem in ipsis litteris quandoque à Deo inclusa sunt, quandoque in vocibus solitariè sumptis. Sic *Tau* *Ezechielis* 9 mysterio plenum est, utpote *Dominicæ* passionis signum, ac nota salvandorum. Sic *A* et *Ω*, *Apocalypsis* ultimo, quibus significatur *Christum*, sive quæ *Deum*, esse principium et finem rerum omnium; sive quæ hominem, esse primum omnium sanctorum, et principium omnis sanctitatis in cæteris, per vite et passionis sue merita: esse etiam finem, ad cujus illustrandam gloriam referuntur sanctitas omnium electorum. Sic *trium* illarum dictionum à *prodigijs* illa manû in pariete scripturarum (*Danielis* 5) *Mane, Thekel, Phares*, id est: *Numeravit, appendit, divisit*, quolibet mysterium significat, integrumque vaticinium continet *Baltasari* regi *Babyloniorum* funestum, ut *Daniel* ibidem explicat: *Mane, Numeravit Deus Regnum tuum, et complevit illud. Thekel, Appensus es in statera, et inventus es minus habens. Phares, Divinus est regnum tuum, et datum est Medis et Persis.* Sed hæc cum gematrâ, notario, et permutatione litterarum cabbalisticâ commune nihil habent. Siquidem illa divina sunt: hæc humanæ artis inventa. Illa ex Dei ordinatione; hæc ex fortunâ litterarum combinatione. Illa ex Dei nutu; hæc ex humani ingenii lusu, ut fit in anagrammatismis. Unde ex iisdem litteris initialibus eodem in ordine manentibus, aut ejusdem dictionis omnibus litteris alter dispositis, dictiones formari possunt contrarios sensus reddentes. Quod *Æsopi* *Fabularis* exemplum probat, qui cum in veteris adificii ruinas cum hero suo *Xantho* incidisset, has litteras in marmoreâ columnâ exaratas *A. B. A. O. E. T. X.* ingeniosè ac feliciter explicuit hunc in modum: *Απολαύθησαν τίσσασα ὄψις: ἐπίπυον θνασάρον ἡρώδης.* A nota numerals est, quatuor significans, quod sit quarta in Alphabeto Græco littera. Unde ipsam τίσσασα significare intellexit. Abscedens gradus quatuor cum *soderis*, invenies thesaurum auri. Secundum solertem *Æsopi* conjectionem defossa humo, inventoque thesauro, cum avarus domus totum sibi vindicaret, monuit *Æsopus* aliud iisdem litteris præcipi, nempe: *Qui auferetis, dicentes divitibus quem non invenistis thesaurum auri.* Verum cum thesauri partem sibi debitam festivo illo ingenii lusu, serie vim admonitionis habente, ab ingrato hero obtinere

non posset, indicavit Esopus aliud isdem litteris exprimi mandatum, cui parere teneretur; scilicet: *Redde regi Dionysio quem invenisti thesaurum auri*. Simili ratione, ex its ipsis litteris, ex quibus Cabbalists magna mysteria per gematriam, notaricon, aut permutationem ererere se gloriantur, quilibet aliud, et fortè contrarium ab hominibus ingeniosè ludentibus colligi posset. Ars itaque cabbalistica incerta est, vana, et nugax: adeoque Moysi, Esdræ, aliisque à Deo afflatis hominibus injuriam faciunt, qui hujus artis inventores aut doctores illos fuisse contendunt.

Præterea, tantùm abest ut Cabbala ad Scripturæ sacræ intelligentiam, et ad fidei dogmata probanda vel illustranda viam aperiat, ut potius ad Scripturæ divinæ fideique corruptionem tendat: siquidem Cabbalists, neglecto sensu literali, ingenii sui figmenta, speciosasque nugæ, pro magnis mysteriis, veroque Scripturæ sensu venditant. Unde cabbalistica illa interpretationes quibusdam etiã Judæorum magistris paulò magis cordatis non probantur. Ex illis Aben-Ezra, Prefatione in Legem, tales interpretes noctis assimilati, « qui in literalis sensus splendore cæci sunt, in « mysteriorum tenebris perspicaces. » Et Rabbinicum illud axioma profert: « Textus sacer « non egreditur de manibus simplicis et litteralis sensus. » Et Commentar. in Genesim, cap. 14, ait: « Scriptura non loquitur gematricè, sed verba intelligenda sunt prout sonant. » Temerarium igitur et ridiculum est, Moysen, Esdram, aliosve Spiritu Dei afflatos homines Cabbalæ auctores vel doctores asserere.

Tertiò, cabbalistice artis novitatem probat veterum silentium, Josephi Judaicarum Antiquitatum vernaculi vindicis, Philonis Judæi, qui cum in Allegoriis totus versetur, de arcanis illis Cabbalæ nihil omninò habet; Origenis, qui de Judæos de rebus Judaicis consultit, qui de Traditionibus Judaicis toties verba fecit, præcipuè libro 4, *Περὶ Ἀποκάλυψιν*, cap. 2, qui sensum allegoricum Scripturæ sacræ ubique sectatur, de Cabbalæ mysteriis se aliquid novisse nullibi indicat; S. Epiphani, qui Judæis parentibus natus, et jam adolescens christianam Religionem amplexus, sæpè de Judæorum sectis ac traditionibus, quas *Αερετώσεις* vocant, agit Hæresi 15, 14, 15, 16 et seq. Hæresi 25, et 42, et in Responsione ad Epistolam Pauli et Acacii aliasque hujusmodi *Αερετώσεων* Moysi, alias Akibæ, quasdam Addæ Suxæ Judæ, nonnullas Hasmonæis tribui refert: mirabilis illius

artis, scilicet Cabbalæ à Moysè, vel Esdrâ traditæ, aut librorum de illâ editorum nusquam meminit. S. Hieronymi, qui Judaicarum traditionum toties mentionem fecit, toties eas explicuit, toties Judæos præceptores conduit ut eas addisceret, tot annis in Judæâ et Syriâ commemoratus est, et tamen de Cabbalâ et libris cabbalisticis nihil usquam habet. Commentario quidem in caput 25 Jeremiæ explicans illa verba: et rex Seseæ bibet post eos, notat Seseæ positum esse pro Babel commutatione litterarum Alphabeti Hebræis familiari, sed ex Cabbalæ arcanis id non eruit S. Hieronymus, neque prophetam arte cabbalisticâ id fecisse innuit, sed ex linguæ Hebræicæ proprietate et usu. Ait enim: « Quomodò Babel intelligatur « Seseæ, non magnoperè laborabit, qui Hebrææ « linguæ parvam saltem habuerit scientiam. » At Cabbalæ mysteria intelligere non ita facile est. Unde Elias Levita, in Theobite, se non posse hanc sapientiam sufficienter exponere, et ob pravitatem suam non attingisse istam sapientiam, et scientiam sanctorum proficitur. Denique Cabbalæ propriè sumptæ nulla in Talmude, in Midraschim, in antiquis illis Judæorum libris memoria, nullum vestigium occurrit. Dixi, Cabbalæ propriè sumptæ: nomen enim Cabbalæ nunc à Judæis tribus modis sumitur, ut observat Morinus libro 2, Exercit. 11, cap. 5, § 11. Primò pro traditionibus, quas vocare solent *Tora Behalpe*, legem oralem, quæ Talmudo continetur; imò totum Talmud nihil est aliud quàm lex oralis scripta. Secundo pro Rabbiorum et doctorum à Mose ad hæc usque tempora successione, de quâ Cabbalæ specie R. Abraham Levita, et Ghedalias scriperunt, librosque suos de Cabbalâ inscripserunt, ille *Librum Cabbalæ*, hic, *Catenam Cabbalæ*. Hæc Cabbalæ species ad primam aliquo modo refertur. Nihil enim in eâ agitur, quàm doctorum historia qui legem oralem docuerunt, et aliis tradiderunt. Tertiò Cabbala dicitur, doctrina quædam mystica, ex variis nominum divinarum combinationibus, et resolutionibus, litterarum Alphabeti vario situ, permutatione, decussatione, decem *Sephiroth* sive Dei attributis variè inter se comparatis, orta et eruta, quæ præ cæteris libris Zohar continetur. Cabbalæ hoc tertio modo sumptæ nulla in Talmude mentio, nulla in Midraschim, nulla in antiquo illo libro memoria, nullum vestigium. Nec enim hujus rei vestigium voco grammaticas subtilitates, quæ rarissimè in antiquis eorum libris occurrunt. Hoc enim fert

linguarum genius, quæ litteris Alphabeti sui utuntur, numerorum et sipharrum loco. Sed quando quid ejusmodi faciunt, sensum morale simpliciter inde eliciunt, non in mysticos et tenuissimos alii ejusdem farinæ insitos divagantur. Hæc Morinus.

Objicitur, Esdram septuaginta libros cabbalisticos Dei jussu et afflatu scripsisse, cum solis sapientibus communicandos: Moysi verò arcanam hanc sapientiam à Deo traditam in monte Sinai, et ad Esdram usque traditione transmissam, qui primus illam scriptis prodidit. Id ex libro 4 Esdræ, cap. 14, compertum esse, ubi Deus de horum arcanorum revelatione Moysi factâ ait: *Revelans revelatus sum super rubum, et locutus sum Moysi, quando populus meus serviebat in Ægypto, et misi eum de Ægypto, et adduxi eum super montem Sinai, et detinebam eum apud me diebus multis, et enarravi ei mirabilia multa, et ostendi ei temporum secreta et finem; et præcepi ei, dicens: Hæc in palam facies verba, et hæc abscondes*. De Esdrâ verò postquam libros quatuor supra ducentos jussu Dei quadraginta diebus scripsisset, subditur: *Et factum est cum complevisset quadraginta dies, locutus est Altissimus, dicens: Priora que scripsisti in palam pone, et legant digni et indigni: novissimos autem septuaginta conservabis, ut tradas eos sapientibus de populo tuo. In his enim est vena intellectus, et sapientis fons, et scientiæ flumen*. Horum Exemplaria librorum magnis impensis à Judæis redemit Joannes Picus Mirandulanus comes, ut ipse testatur.

Respondetur, librum apocryphum idoneum ad faciendam fidem non esse. Libros autem Esdræ 5 et 4, ut apocryphos ab Ecclesiâ rejici jure meritoque, cum fabulis scateant. Unde S. Hieronymus Prefatione in Esdram et Nehemiam ad Domnionem et Rogatianum, scribit: « Nec quemquam moveat, quòd unus à nobis « liber editus est: nec apocryphorum tertii « et quarti somnii delectetur; quia et apud « Hebræos Esdræ Nehemique sermones in « unum volumen coarctantur; et quæ non « habentur apud illos, nec de viginti quatuor « senibus sunt, procul abjicienda. » Et libro adversus Vigilantium: « Tu vigilans dormis, « cinquit, et dormiens scribis, et proponis mihi « librum apocryphum, qui sub nomine Esdræ « et à te et à similibus tuis legitur..... Quem « ego librum nunquam legi. Quid enim necesse « in manus sumere, quod Ecclesiâ non recipit? » Quamvis ergo Clemens Alexandrinus libro 3 Stromatum, auctor Operis Imperfecti

in Mathæum inter S. Joannis Chrysostomi opera editi, Homiliâ 54; S. Ambrosius libro de Bono Mortis, cap. 11; libro 2, in Lucam, libro 2 de Spiritu sancto, cap. 7, Oratione de Obitu Satyri fratris, et Epistolâ 58, ad Oronianum, quartum librum Esdræ velut canonicum, et ab Esdrâ afflante Spiritu sancto scriptum agnoverit, illum nihilominus Ecclesiæ judicio præente rejicimus, quæ duos tantum Esdræ Libros in Canonem admisit, ut constat ex Origene in Expositione primi Psalmi, referente Eusebio libro 6 Historiæ Ecclesiasticæ, cap. 25; concilio Laodiceno, Canone ultimo, S. Gregorio Nazianzeno in Carmine ad Seleucum, S. Cyrillo Hierosolymitano, S. Epiphani, Hæresi 8, et libro de Mensuris et Ponderibus, cap. 23, S. Hieronymo locis mox laudatis, S. Augustino libro 2, de Doctrinâ Christianâ, cap. 8, et libro 15, de Civitate Dei, cap. 25; Innocentio I, Epistolâ ad Exuperium Tolosanum episcopum; concilio Carthaginensi, canone 47. Gelasius cum Synodo Romanâ unum Esdræ librum canonicum agnoscat, quòd Esdræ et Nehemæ libri in unum volumen compingenterent; et ne pluribus recensendis inutilem operam colloceat, sacra synodus Tridentinâ sessione 4, in canonicorum librorum Indice librum duntaxat Esdræ primum, et secundum, qui dicitur Nehemias, adscribit. Quod ergo liber quatuor Esdræ narrat de libris quatuor et ducentis ab Esdrâ intra dies quadraginta conscriptis, et de libris septuaginta ex eo numero cum solis sapientibus communicandis, ad fabulas amandetur.

Quod spectat Mirandulanum comitem, fumos ipsi Judæus aliquis venditavit, ipsique illust, adscripto veteribus membranis Esdræ scribæ et synagege magne principis nomine, ut grandem ab illo pecuniam emungeret. Nec mirum, quòd fraudem passus sit felicissimis cæterisque ingenii comes, quem juvenilis ætas, et sciendi cupidus immensa imposturis hujusmodi nimis credulum effecerat. Nondum enim vigesimumquartum ætatis annum exegerat cum Apologiam suam scripsit, in quâ de libris illis hæc habet: « Hi libri apud Hebræos hæc tempestate tantâ religione coluntur, ut neminem liceat nisi annos septuaginta et natum attingere. Hos ego libros non mediocri impensâ mihi cum comparâsem, summâ diligentia, indefessis laboribus cum perlegissem, vidi in illis, testis est Deus, Religio nem non tam Mosaicam, quàm christiana nam, etc. (NATALIS ALEXANDER.)

TIRINI VITA.

TIRINUS (Jaconus), Jesuita, Antuerpiæ natus anno 1580, Scripturæ sacræ professor, primariæ domus Antuerpiensis superior, totiusque in Hollandiâ Jesuitarum familiæ director, magnam apud omnes nomen adeptus est, editis in libros sacros Commentariis sæptis prælo recensis, 2 vol. in-fol., quæ magni sunt his, qui, neglectis textuum variis lectionibus, lit-

teræ sensui investigando potissimum incumbunt, juxta Patrum commentatorumque communem interpretationem. Illud opus sequitur *Index controversiarum*, egregiâ methodo re-rumque soliditate conspicuus.

Obiit P. Tirinus die 14 julii an. 1636, ætatis 56.

AUGUSTINI GALMETI IN TOBIAM PROLEGOMENON.

Liber Tobie nomine inscriptus utrumque Tobiam habuit auctorem; vel saltem illi monumenta reliquerunt, quibus adhibitis recentior aliquis auctor librum exaravit, omnibus ferè phrasibus priorum scriptorum servatis. Tobias pater semper in primâ personâ loquitur in exemplaribus Græcis, Syriacis et Hebraicis, à primo usque ad quartum libri caput. In Græco et Hebraico capite 12 (1) legimus, Raphaelem illis imperasse, ut totam hanc historiam litteris traderent; et in capite 13 (2) eorundem textuum legimus scriptum à seniori Tobâ canticum, quod statim ibidem subditur. Qui verò librum exaravit, quasdam suo Marte animadversiones subdidit, et in exitu postremi capituli adjevit: *Completis annis nonaginta novem in timore Domini, cum gaudio sepelierunt eum. Omnis autem cognatio ejus, et omnis generatio ejus, in bonâ vitâ, et in sanctâ conversatione permansit, ita ut accepti essent tam Deo, quam hominibus, et cunctis habitantibus in terrâ.* Hæc probabilissima visa sunt inter ea quæ de auctore libri feruntur. Estius persuasum habet, librum hunc primò post captivitatem Babylonicam scriptum esse, quòd in eo claritè exprimitur dogma de vitâ æternâ et beatitudine cap. 2, v. 18, et cap. 11, v. 9 (3). In quam

(1) Ibi legitur v. 20: Ἐρράπει πάντα τὰ συγγενῶν ἱερα ἢ ἑθελῶν.

(2) Cap. 13, v. 4: Καὶ Τὸβὴτ ἔγραψε ἀπορροχῆν εἰς ἑραλλῆσεν.

(3) Voltaire prétend que, selon les savants, le livre de Tobie n'a été écrit que neuf cents ans après la dispersion.

eitam rem facere videntur nomina Gabriel et Michael, uti et nomina mensium, quæ omniâ à Babyloniâ derivata Judæi in Bereschit Rabbâ

La mort de Tobie le jeune est de l'an 632 avant l'ère chrétienne. La captivité de son père commença sous Salmanaasar, en l'an 718. Or le livre de Tobie était traduit en grec dès le premier siècle de l'ère chrétienne, puisqu'on le trouve cité à la fin de ce siècle par des Pères grecs et latins. Saint Ambroise, saint Hilaire, saint Cyprien citent le livre de Tobie comme inspiré par l'Esprit saint; ils le qualifient d'écriture prophétique. Saint Irénée nous apprend que de son temps on le regardait comme un livre prophétique, sans doute à cause des prédictions qui se trouvent dans les deux derniers chapitres. Origène, dans sa lettre à Africainus, dit que le livre de Tobie était mis par les Juifs, ainsi que celui de Judith, au rang des livres apocryphes, c'est-à-dire des livres qu'ils tenaient cachés, mais que les Eglises chrétiennes en faisaient usage dans leurs assemblées; et dans sa septième homélie sur le livre des Nombres, il le compte entre les Livres sacrés avec celui d'Esther. Saint Clément de Rome, saint Polycarpe, saint Basile, saint Jérôme, saint Augustin, etc., citent tous le livre de Tobie comme un des livres canoniques; enfin, dès le quatrième siècle, il a été placé dans le catalogue des livres sacrés, par un concile d'Hippone et par le troisième de Carthage. Voltaire a donc fait une bêtise grossière qu'il a mise sur le compte de savants qu'il n'a eu garde de nommer.

Si ce livre, traduit par saint Jérôme, sur un exemplaire chaldéen, n'est point dans le canon des Juifs, c'est qu'ils ne le recouvrèrent qu'après le temps d'Artaxerxès sous lequel fut clos le canon de leurs livres sacrés; mais les Juifs ne le regardent pas moins comme une histoire véritable. (Duclot.)

et Talmud docent. Sed hæc æquè his favent, qui scriptum sub captivitate librum arbitrati sunt.

Frustra quis secernere aggrediat, ea quæ ab utroque Tobia scripta sunt, ab his quæ libri auctori debentur; omnia enim unâc styli, rerum et animadversionum serie constant. Ferunt duodecim priora capita ad patrem, reliqua ad filium pertinere: duo postremi versus ad collectorem sine controversiâ spectant. Cùm verò in variis ejusdem libri textibus modò fusiores, modò breviores cùm orationes, tum narrationes occurrant, si quis à scriptoribus sacris pluries recensitum opus asseruerit, mutatis vocibus sententisque, nihil tamen historiæ fidem labefactantibus, unoquoque pro eo quo agebat spiritu, per me licet. Id facillè quisvis intelliget, inspectis variantibus locis, quæ nos sedulò in commentario annotavimus.

Si duo Tobie librum adornarunt, in Assyriâ sive Medorum regione versantes, id quod certum esse censetur, illos vernaculo regionis sermone, nempe Chaldæo et Syriaco usos esse credimus. S. Hieronymus, cùm casu exemplar Chaldaicum nactus esset, autographum dubio procul esse existimavit, statimque Latinè vertendum suscepit, ministerio usus hominis ejus linguæ peritissimi, quod Hebraicè librum reddente, S. Hieronymus Latinis litteris actum excipiebat. «Quidquid ille mihi Hebraicè verbis expressit, inquit ad Chromatium et Heliodorum, hoc ego, aceto notario, sermone Latinis exposui.» Hæc Latina versio modò obtinet, cui divina auctoritas per concilium Tridentinum asserta est. Simplicissima est omnium, et maximè perspicua, alienis incertisque narrationibus libera, quibus suspitionis aliquid induci posse videatur. Abest proinde ab omni corruptionis notâ, cui cætera editiones, uti statim observabimus, obnoxie sunt.

Vetustissima omnium quæ supersit, versio Græca reputanda est, cujus sive tempus sive auctor ignoratur. Neque Josephus, neque Philo Tobiam narrant, vel saltem de illo nihil memoria prodiderunt; nihil etiam de eâ in scriptis Apostolorum; plura tamen apud veteres christianos auctores. Hanc historiam uno consensu receperunt Pseudo-Clemens in Constitutionibus Apostolicis lib. 1, 5 et 7, S. Polycarpus Epist. ad Philipp., S. Clemens Alexandrinus lib. 1 Strom., cæterique tum Græci tum Latini Patres et scriptores. Vetus Latina

versio, olim ante S. Hieronymum obtinens, ex Græco adornata, sola ante sanctum doctorem canonica habebatur. Huetius Demonst. evang. prop. 4, de libro Tobia, n. 4, hanc Græcam versionem cæteram maximè puram et archetypoconsentientem judicavit (1). Cur tamen S. Hieronymus novam versionem è Chaldæo aggressus est, quam à Græco non uno in loco recedere noverat (2)? Cur S. Augustinus in Speculo novam hanc S. Hieronymi versionem prætulit, cùm ipse antea veteri vulgata ex Græco versioni assueverit (3)? Cur tandem Ecclesia Latina pro versione S. Hieronymi sententiam tulit, quam in disputationibus de religione unicè canonicam haberi jussit (4)?

Summam deberi fateri reverentiam versioni Græcæ, Patribus primorum seculorum probata, cui nostrâ etiam ætate à Græcis primæ deferuntur. Eò pariter collimare scimus argumenta pro auctoritate libri Tobie, ex testimonio scriptorum ecclesiasticorum et conciliorum ante S. Hieronymum deducta, ut hujus libri Græcè scripti, vel in Latinum ex Græco traditi auctoritatem commendent. Non est tamen cur idcirco Græcæ textus, seu vetus Vulgata, versione S. Hieronymi potior habeatur; hæc enim claritate, puritate, diligentiâ cæteris præstat (5). Ex quibus fontibus versionem suam derivavit S. Hieronymus, scimus; unde verò Græca, ignoratur (6). Neque enim

(1) Eadem sententiam tenuerunt Prideaux doctor Anglus, et Hougbant. (Éditeurs.)

(2) Idem responderi poterat, quod ab ipso Hieronymo, præfatione in librum Josue, sciat me, non in reprehensionem veterum nova cadere. Voluit Hieronymus Chaldaicum suum exemplar Latinis hominibus antea ignotum, quale esset, exhibere. (Hougbant.)

(3) Huic interrogatio quærat ipse Calmet ex Augustino responsum. (Hougbant.)

(4) Respondetur quia, cùm tale Ecclesiæ Latinæ factum est decretum, jam interierat antiqua versio Tobie, ex Græco facta. Quippe Vulgatam novam authenticam habet Ecclesiæ Latina pro cæteris Latinis editionibus, ut ait concilium Tridentinum, non autem præ editione, aut versione Græcâ, quam ab ipsis Ecclesiæ inæmularis pro authenticiâ habitam, noluit corâ Ecclesiæ Latina non amplius esse authenticam. (Hougbant.)

(5) An clarior et purior sit, eruditionum judicium est. Sed quoniam pacto hæc poterat, Calmet videri fidelior, cùm non habere Chaldaicum exemplar, ex quo facta est, neque ullam aliam Chaldaicam illius codicis versionem? (Hougbant.)

(6) Non negat ipse Calmet, ortam esse ex Chaldaico fonte Græcam versionem; sed hoc voluit dicere: ignoramus quis interpres converterit Græcè Chaldaicum exemplar. Hoc verò conceditur; neque tamen propterea in-